

- необхідно оперативно реагувати на тенденції та перспективи розвитку галузі й досягнення педагогічної науки;

- підготовку педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в післядипломній освіті слід розглядати як важливий компонент системи фахової підготовки вчителів і вихователів дошкільних навчальних закладів;

- готовність до роботи з обдарованою дитиною визначаємо як характеристику особистості педагога, який передбачає його здатність ставити за мету професійної діяльності розвиток здібностей і обдарувань учнів, проектувати шляхи та засоби підвищення ефективності роботи в цьому напрямку.

Ефективність підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в післядипломній освіті забезпечується за таких організаційно-педагогічних умов: орієнтація на гуманістичні цінності; використання культурологічного підходу; створення освітнього розвивального середовища в системі післядипломної освіти; організація навчального процесу в період курсової підготовки та в міжкурсовий період; усвідомлення педагогом необхідності цілеспрямованих якісних самозмін; застосування ефективних технологій та методів навчання.

Викладені положення не претендують на остаточне розв'язання проблеми формування готовності педагогів до роботи з обдарованою дитиною. Доцільним вбачаємо вдосконалення системи цієї роботи та підготовку педагогів дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів до застосування інноваційних технологій з обдарованими дітьми та молоддю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Жосан О. Е. Концептуальні засади підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями [Електронний ресурс] / О. Е. Жосан. – Режим доступу : <http://cmsps.edukit.kr.ua/Files/downloads/obdarovani.doc>.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Педагогические технологии : учеб. пособие для студентов пед. спец. / под общ. ред. В. С. Кукушина. – М. : МарТ ; Ростов-на-Дону : МарТ, 2006. – 336 с.
5. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка : [науково-методичний посібник] / [В. І. Пуцов, Л. Я. Набока, Л. Т. Ніколенко]; за заг. ред. В. І. Пуцова, Л. Я. Набоки. – К. : ЦППО, 2007. – 228 с.
6. Хаустова О. В. Розвиток духовного потенціалу вчителя в сучасному освітньому просторі [Електронний ресурс] / О. В. Хаустова. – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com/firstforum/p58.html>.
7. Яковина А. В. Формування готовності вчителів до роботи з обдарованими дітьми у системі діяльності районних методичних кабінетів : методичні рекомендації / Н. В. Яковина. – К. : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2011. – 40 с.

Дата надходження до редакції: 26.11.2014 р.

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 378.147:811.111

Марина БОГАТИРЬОВА,
старший викладач Криворізького факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»

МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТАМИ-ПРАВознавцями ЯК СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ

Стаття присвячена аналізу комунікативної спрямованості навчальних занять і використанню навчальних матеріалів для вивчення іноземної мови як засобу спілкування.

Ключові слова: комунікативна спрямованість навчальних занять, методи вивчення лексики, проблеми активізації юридичної лексики, мовна компетенція, рольова гра.

Статья посвящена анализу коммуникативной направленности учебных занятий и использованию

учебных материалов для обучения иностранному языку как средству общения.

Ключевые слова: коммуникативная направленность учебных занятий, методы изучения лексики, проблемы активизации юридической лексики, языковая компетенция, ролевая игра.

Article is devoted the analysis of a communicative orientation of studies and use of teaching materials for training to a foreign language as to means of communication.

Key words: *a communicative orientation of studies, methods of studying of lexicon, a problem of activization of legal lexicon, the language competence, a role-playing game.*

Проблема дослідження пов'язана з формуванням системи комунікативної освіти, що розпочалося у 80-90-ті роки ХХ століття із здійснення ряду науково-дослідних проєктів, серед яких важливе місце займає Проєкт №12 «Опанування сучасних мов та вивчення їх для спілкування». Особлива увага в інтегрованому комунікативному підході, систематизованому на основі теоретичних розробок і практичного досвіду вивчення іноземних мов у провідних західноєвропейських країнах, приділяється комунікативній спрямованості навчальних занять і навчальним матеріалам, що використовуються для навчання іноземній мові як засобу спілкування. Використані у процесі навчання матеріали повинні сформулювати мовну (володіння мовним матеріалом для його використання у вигляді мовних висловів), соціолінгвістичну (здатність використовувати мовні одиниці відповідно до ситуацій спілкування) та дискурсивну компетенції (здатність розуміти і досягати зв'язності в сприйнятті та вивченні окремих висловів у рамках комунікативно-значущих мовних утворень). А також так звану «стратегічну» компетенцію (здатність компенсувати вербальними і невербальними засобами недоліки у володінні мовою), соціально-культурну (міру ознайомлення із соціально-культурним контекстом функціонування мови) та соціальну компетенції (здатність і готовність до спілкування з іншими).

Особливе місце в комунікативному підході вивчення іноземної мови відводиться вимогам до організації навчальних занять в аудиторії або кабінеті іноземної мови, до створення атмосфери спілкування, комунікативного середовища, організації групової, парної чи індивідуальної роботи учнів, техніки формування груп і пар, способів і засобів управління навчальною діяльністю протягом занять.

Об'єктом нашого дослідження є комунікативна спрямованість навчальних занять щодо засвоєння англійської мови студентами-правознавцями.

Предметом – методи вивчення лексики студентами-правознавцями як засіб комунікативної спрямованості навчальних занять із засвоєння англійської мови студентами-правознавцями.

Гіпотезою дослідження ми визначили твердження про те, що використання ціленаправлених методик вивчення англійської мови в рамках комунікативної спрямованості аудиторних занять призводить до підвищення ефективності засвоєння мови.

Методами свого дослідження ми обрали аналіз продуктів діяльності та метод спостереження.

Звернемося до методів удосконалення лінгвістичної підготовки студентів-правознавців і проблеми активізації юридичної лексики.

Саме лексика передає безпосередній предмет думки через свою номінативну функцію, саме тому вона проникає в усі сфери життя, допомагаючи відобразити не лише реальну дійсність, а й уявну. Ця ідея точно виражена М. І. Жинкіним: «Слова – це імена речей, явищ, подій, імена всього того, що є і може бути насправді... Якщо ім'я незрозуміле для того, хто слухає, воно порожнє – такого предмета немає. Будь-яка річ, навіть уявна, до якої б галузі сенсорики

вона не належала, може стати помітною, якщо має ім'я» (перекладено мною) [1, с. 95]. Отже, якщо не знаєш імені речі, то не можеш нічого сказати про неї. Особливо наочно ця залежність виявляється при опануванні іноземної мови. Існує високий ступінь кореляції між володінням словом і можливістю зрозуміти його при читанні і аудіюванні та виразити думку при спілкуванні.

Володіння словом є найважливішою передумовою говоріння, але в репродуктивних видах мовної діяльності знання лише значення слова недостатньо; у даному випадку не меншу роль виконує володіння зв'язками слова та вміння утворювати на їх основі словосполучення. Необхідно навчати лексичним видам діяльності так, щоб студенти постійно відчували напруженість комунікативного завдання, тобто те, що слова їм потрібні для висловлення думок та їх розпізнавання.

Робота над накопиченням словника сприяє всьому процесу навчання. Майже на кожному другому занятті відбувається ознайомлення з новою «порцією» юридичної лексики і робота з її засвоєння. Забезпечити оволодіння юридичним словником – обов'язок кожного викладача іноземної мови, що працює зі студентами-правознавцями. У студентів слід пробудити інтерес до ретельної роботи над словом, постійного розширення словникового запасу. Активізацію лексичного матеріалу і перевірку з його закріплення на заняттях можна проводити, використовуючи різні прийоми і вправи, деякі з яких будуть викладені нижче.

Для доведення висунутої гіпотези ми звернулися до практичних методик вивчення англійської мови, серед яких ділові, або інакше – рольові ігри.

Ділова гра – це форма і метод навчання, у якому моделюються наочний та соціальний аспекти змісту професійної діяльності. Навчальні ділові ігри являють собою практичні заняття, що моделюють різні аспекти майбутньої професійної діяльності студентів і забезпечують умови комплексного використання наявних у них знань предмета професійної діяльності, удосконалення їхньої іноземної мови, а також більш повне оволодіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування.

Сама сутність ділової гри визначає її мету – вироблення і підвищення професійної компетенції студентів. Визначення основної проблеми і теми гри конкретизує мету, орієнтуючи її на певні аспекти професійної діяльності студентів і вирішення конкретних проблемних завдань професійного характеру. Проблема повинна відображати один із моментів майбутньої професійної діяльності. Тема гри визначається згідно з навчальною програмою.

Далі ми наводимо приклади кількох рольових ігор:

Рольова гра «Case-study»

Група студентів ділиться на три-чотири підгрупи. Вони отримують текст і перелік фактів-доказів, які складені разом і перевернуті вниз. Студенти по черзі читають уголос наступний за черговістю факт і висловлюють свої пропозиції з приводу події.

Case-study

Alexander Ashby was found dead at his desk in his study last night. He had been hit on the head with a blunt object. He had been sitting at the desk with his back to the door, and was in the middle of writing a letter. He

was found by his wife, when she went in to bring him his bedtime cocoa at 11.15 p.m., but his watch, which had been smashed in the struggle, had stopped at 11.05 p.m. The suspects are the people who were in the house at the time. Mrs. Ashby (the dead man's wife) Daniel Ashby (the dead man's brother), Mr. and Mrs. Fairfax (old friends of the Ashbies), and Susie (the maid).

Clue-cards

1. A silver vase was missing from the room.
2. The window was opened.
3. A cigarette-end was found by the body.
4. Everybody smokes except Mr. Ashby and the maid.
5. A piece of red material was found on the window.
6. The silver vase (badly dented) was found in a flowerbed.
7. Mrs. Ashby, Mrs. Fairfax, and Daniel were all wearing red.
8. A note was found in Mrs. Ashby's handbag. It said: Alexander, meet me in the garden at 11 o'clock. Alice.
9. Everyone was playing cards until 11 p.m., except Susie, who was washing-up in the kitchen between 10.30 and 11.15.
10. At 11 o'clock Mr. Ashby got up and said he had a letter to write. He went into the study.
11. Mrs. Ashby's name is not Alice.
12. Mrs. Fairfax went outside at 11 o'clock, saying she was hot and needed fresh air.
13. In the drawer of the desk was a will. The will left \$ 10,000 to Daniel.
14. The maid heard footsteps in the hall and the study door opening at just after 11 o'clock.
15. Daniel had debts of about \$ 9,000.
16. At about five past eleven, the maid heard the front door opening and footsteps in the hall. It was Mrs. Fairfax, coming in from the garden. She went straight into the living-room.
17. Daniel and Mr. Fairfax started to watch a TV program after the game of cards finished at 11 o'clock. They were still watching it at five past eleven when Alice Fairfax came in and joined them.
18. Alexander Ashby had been writing a letter. It began: Dear Anne. I don't know how to tell you this, but I am leaving you. Alice and I ...
19. At about ten past eleven, the maid heard the front door opening again. This time it was Mrs. Ashby, who came into the kitchen and started to make cocoa for herself and her husband.
20. Mrs. Ashby's name is Anne. Make deductions about the identity of the murderer, or his/her probable actions, based on the evidence given on the clue card.

Рольова гра «Два кола» («Two circles»)

Ситуація рольового спілкування є стимулом для розвитку спонтанної мови, активізації лексичних знань студентів.

Група студентів ділиться на два кола: зовнішній – «кандидати», внутрішній – «екзаменатори». Кожен «екзаменатор» отримує картку, на якій записано десять англійських слів або словосполучень, які «кандидат» повинен перекласти на рідну мову, і десять слів рідною мовою, яким він дає еквіваленти іноземною мовою.

Зразок:

- 1) solicitor 1. Виконавчий;

- 2) plaintiff 2. Нагляд;
- 3) defendant 3. Палата;
- 4) to be guilty 4. Показання свідка;
- 5) juror 5. Обвинувальний акт.

Кількість карток залежить від кількості студентів в аудиторії. Коли робота за картою завершена, студенти зовнішнього кола роблять крок вліво або вправо. Це повторюється три-чотири рази. «Екзаменатори» допомагають своєму партнеру, якщо у нього виникають складнощі з перекладом. Потім студенти міняються ролями і внутрішнє коло робить крок вліво або вправо, змінюючи своїх партнерів. Такий вид роботи дозволяє студентам закріпити вивчений лексичний матеріал. Жоден студент в аудиторії не залишиться осторонь навчального процесу. Якщо кількість студентів непарна, то викладач бере участь у грі разом із ними.

«Змагання» («Competition»)

Група студентів ділиться на підгрупи по три-чотири людини. Їм пропонується написати на дошці або відповісти в усній формі: що або кого вони можуть побачити в залі суду, на місці злочину тощо. Перемагає та команда, яка назве більше слів чи словосполучень [5, с. 8].

Зразок:

Whom can we see in American court?

Jury, reporter, court officer, defendant, witness, judge, prosecuting attorney, defence attorney.

Вправа на пошук пари та координацію дій («Try to find partner»)

Кожен студент у групі має свою пару. Задаючи запитання, він повинен знайти партнера з відповіддю. При проведенні цієї форми роботи необхідно заздалегідь скласти для половини групи запитання, а для іншої половини – відповіді.

Зразок:

<i>What kind of cases do you know?</i>
<i>Civil cases and criminal cases.</i>
<i>Who is a plaintiff?</i>
<i>The party bringing the suit is called the plaintiff.</i>

Спільною ознакою цієї групи прийомів є завдання опитати всіх учасників і з'ясувати їх думки, судження, відповіді на поставлені запитання. Кожному студенту дається картка із запитанням. Студенти звертаються один до одного із запитаннями, відповідають на них, обмінюються картками, переходять до іншого партнера.

<i>Who is responsible for making laws in the USA?</i>
<i>What is the strongest motive for theft?</i>

Спонтанне говоріння «Spontaneous speaking»

Реалізуючи цей вид роботи, викладач особливу увагу повинен приділити проблемам толерантного ставлення до помилок (error tolerance) та їх виправлень. Слід зазначити, що у зв'язку з цим пропонується гнучкий підхід до оцінки помилок у залежності від причин їх появи, ступеня відхилення від норми і «забруднення» мовлення, частоти їх повторення, характеру емоційного ставлення студента до форми їх публічного виправлення. Помилка повинна бути об'єктом жорсткого контролю й

виправлення в тренувальних та підготовлених і ретельно керованих викладачем видах роботи. У спонтанному, непідготовленому, вільному мовленні ставлення до помилки повинно бути діалектичним у залежності від того, наскільки вона перешкоджає спілкуванню. Якщо помилка припустима, то її виправленням не слід «розривати» процес говоріння. «Ставлення викладача і учня до помилок повинно бути позитивним і конструктивним, адже помилки цілком природні і допомагають правильному оволодінню мовним матеріалом і його коректному використанню в спілкуванні» (перекладено мною) [2, с. 341].

Студентам для спонтанного мовлення можна запропонувати такі теми: «Law breakers», «Law – abiding person», «Reasons of juvenile crime» тощо.

Активізація лексичного матеріалу відбувається і при складанні діалогів. У навчанні діалогічному мовленню використовуються такі методичні прийоми, як спілкування в межах певного контексту або кон- ситуації (contextualised practice), складання діалогу з розрізнених реплік (jumbled dialogue), наповнення і завершення діалогу (dialogue completion), покрокове складання діалогу (discourse chains), у тому числі і на основі програми чи схеми спілкування, складання

діалогів за опорними сигналами (coued dialogues), а також письмове складання діалогів. Особливе місце у навчанні діалогічному мовленню відводиться використанню рольової гри, у тому числі у формі обміну інформацією, на основі сценарної розробки, у формі встановлення, підтримки і розвитку міжособистісних стосунків, а також у вигляді різних ігрових прийомів (пантомімічні і предметні дії, використання фото і зображень, текстів, газетних вирізок). Значна увага в даній методиці приділяється моделюванню ситуацій спілкування на міжрольовій основі (simulation), прийомам дискусійного спілкування, дебатам. Предметом особливої уваги є навчання самовираженню в процесі спілкування іноземною мовою. Щодо цього пропонується використовувати інтерв'ю, техніку дискусії, техніку оповіді та проєк- тну методику. Навчання монологічному мовленню здійснюється головним чином у системі діалогічного мовлення. Воно спрямоване на монолог у діалозі і широко представлено у всіх перерахованих вище формах і прийомах комунікативної методики.

Студентам, що вивчають правову лексику, можна запропонувати змодельовати такі ситуації і скласти діалоги.

In the courtroom

I You have been caught shoplifting. Think of a story to explain your actions so that the judge will not send you to prison. Use these questions to help you:

1. *What did you steal?*
2. *Why did you steal it?*
3. *Have you ever stolen anything before?*

I You have accidentally murdered your boss. Think of a story to explain your actions so that the judge will not send you to prison. Use these questions to help you:

1. *Why did you murder your boss?*
2. *How did you murder him?*
3. *Have you ever done anything violent before?*

Last night you stole some money from an old lady outside her house. Think of a story to explain your actions so that the judge will not send you to prison. Use these questions to help you:

1. *What did you steal the money?*
2. *How much did you steal?*
3. *Have you ever robbed anybody before?*

You have been blackmailing your neighbour for ten years but suddenly they have gone to the police and told them everything. Think of a story to explain your actions so that the judge will not send you to prison. Use these questions to help you:

1. *Why were you blackmailing your neighbour?*
2. *How much money did they give you?*
3. *Have you ever blackmailed anybody else?*

Last summer you took in a bank robbery and the police have just tracked you down. Think of a story to explain your actions so that the judge will not send you to prison. Use these questions to help you:

1. *Why did you rob the bank?*
2. *How much money did you take?*
3. *Is this the first time you have been involved in a bank robbery?*

Таким чином, можна зробити висновок, що застосування цілеспрямованих методик навчання англійській мові в рамках комунікативної спрямованості аудиторних занять призводить до підвищення ефективності засвоєння мови.

Дійсно, ми довели факт підвищення ефективності засвоєння англійської мови за допомогою застосування згаданої методики. Зокрема, було встановлено, що:

1) існують конкретні методики вивчення англійської мови в рамках комунікативної спрямованості навчання;

2) відмінність подібних методик не зводиться до «відходу» від центральної ідеї комунікативної спрямованості;

3) ефективність застосування методик комунікативної спрямованості повинна досягатися спеціальними додатковими засобами, які будуть представлені в наших наступних дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – М., 1985. – С. 95.

2. Маслыко Е. Н. Настольная книга преподавателя иностранного языка / Е. Н. Маслыко, П. К. Бабинская, А. Ф. Будько, С. И. Петрова. – Минск, 2000. – С. 341.

3. Страшнова О. В. Деловая игра как активный метод формирования профессионально направленной коммуникативной компетенции студентов [Электронный ресурс] / О. В. Страшнова. – Режим доступа : <http://elibrary.bsui.by/handle/2010>.

4. Туманова Л. Just English. Английский для юристов. Базовый курс : учебное пособие для юридических вузов / Л. Туманова, В. А. Королёва - Макари, М. Л. Свешникова, Е. В. Тихомирова ; под ред. Т. Н. Шишкиной. – М., 2000.

5. Calendar. – Oxford University Press, 2000.

6. Learning and teaching modern languages for communication. – Strasbourg : Council of Europe Press, 1988.

7. Patricia Sullivan. Getting Students to Speak in Class // Southern Ukraine Regional Conference. – Sevastopol, 2000.

Дата надходження до редакції: 12.11. 2014 р.

УДК 371.13.02:808.5

Людмила ТОПЧІЙ,

директор Одеської гімназії № 1 імені А. П. Бистріної,
аспірант кафедри теорії та методики дошкільної освіти ПНПУ ім. К. Д. Ушинського

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ У ПЕДАГОГІЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті з позицій сучасної філософії освіти розкрито сутність професійної підготовки майбутніх учителів-філологів у педагогіці вищої школи. З'ясовано, що основними чинниками, що визначають процес професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога в педагогічному ВНЗ, є сучасний інноваційний освітній простір, освітні традиції, практичний стан вищої та шкільної філологічної освіти в Україні.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній учитель-філолог, філософія освіти, готовність до педагогічної діяльності, філологічна освіта.

В статье с позиций современной философии образования раскрыта сущность профессиональной подготовки будущих учителей-филологов в педагогике высшей школы. Определено, что основными факторами, определяющими процесс профессиональной подготовки будущего учителя-филолога в педагогическом вузе, являются современное инновационное образовательное пространство, традиции в системе образования, практическое состояние вузовского и школьного филологического образования в Украине.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий учитель-филолог, философия образования, готовность к педагогической деятельности, филологическое образование.

This article from the perspective of modern philosophy of education reveals the essence of training of future teachers-philologists in pedagogy of higher education. It was found out that main factors, determining the process of training of future language teachers in teacher-training higher educational establishments, are: modern innovative educational space, educational traditions, practical condition of higher and secondary philological education in Ukraine.

Key words: training, future teacher-philologist, philosophy of education, readiness for pedagogical activity, philological education.

Постановка проблеми. Не потребує доведення той факт, що успіх навчання й виховання насамперед пов'язаний з ефективністю роботи педагога, який безпосередньо організовує і керує педагогічним процесом. Саме від педагога значною мірою залежить доля освіти, культури і становлення майбутнього покоління. Справжні педагоги завжди прагнуть не тільки до передання і трансляції накопиченого досвіду та знань, а й до розвитку творчого потенціалу особистості школяра і студента. Зазначене зумовлює особливу соціокультурну цінність педагогічної діяльності.

Гуманоцентрична переорієнтація освіти, основними властивостями якої є загальність, інтегральність, креативність (за Н. Сухановою), потреби суспільства в підготовці вчителя-філолога, який